

К. О. Утенкова,
д. е. н., доцент, професор кафедри банківського бізнесу і фінансових технологій,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9097-5431>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.14.7

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА: ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ

К. Utenkova,
Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Banking Business
and Financial Technologies, Kharkiv National University named after V.N. Karazin

FINANCIAL INSTRUMENTS FOR CREDITING AGRICULTURAL PRODUCTION: PROSPECTS OF APPLICATION

Метою статті є теоретичне обґрунтування перспектив застосування окремих фінансових інструментів кредитування сільського господарства для забезпечення сталого розвитку економіки України.

Для вирішення визначених завдань у процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи, а саме: діалектичний метод пізнання економічних явищ, принципи економічної теорії щодо сутності і змісту окремих фінансових інструментів кредитування сільського господарства; методи теоретичного узагальнення та порівняння використовувались у процесі опрацювання літературних джерел та вивчення поставлених питань; абстрактно-логічний для теоретичного узагальнення висновків та аналізу результатів дослідження.

Основними викликами та обмеженнями для аграрного сектора України в умовах повномасштабної війни є дефіцит фінансових ресурсів для стабільного ведення господарської діяльності; спрощення процесів виробництва, зменшення внесення добрив та засобів захисту рослин, що є причиною зниження урожайності сільськогосподарських культур та погіршення якісного складу земель; скорочення поголів'я тварин; нестача трудових ресурсів; руйнування інфраструктури виробництва, перероблення та зберігання продукції та харчових продуктів; екологічні виклики. Усе це обумовлює необхідність розширення переліку інструментів для фінансування аграрного сектору.

Розглянуто сучасний стан кредитування аграрного сектору. Вивчено перспективи застосування нового фінансового інструменту кредитування — аграрних нот. Ключовими перевагами аграрних нот є: забезпечення надійності аграрних нот, що передбачає різні механізми стягнення зобов'язання за аграрними нотами; значне спрощення і здешевлення процедури видачі аграрної ноти, порівняно із аграрною розпискою, а також відносна простота обігу та припинення аграрної ноти; введення до переліку суб'єктів, що можуть видавати аграрні ноти, сільськогосподарських кооперативів; розширення видів застави за аграрними нотами; аграрна нота як неемесійний цінний папір є самостійним предметом обігу на ринках капіталу, відповідно до ступеню її оборотоздатності.

The purpose of the article is the theoretical justification of the prospects of applying certain financial instruments for crediting agriculture to ensure the sustainable development of the Ukrainian economy.

To solve the identified tasks in the research process, general scientific and special methods were used, namely: the dialectical method of understanding economic phenomena, the principles of economic theory regarding the essence and content of certain financial instruments for crediting agriculture; methods of theoretical generalization and comparison were used in the process of reviewing literary sources and studying the questions; abstract-logical for theoretical generalization of conclusions and analysis of research results.

The main challenges and limitations for the agricultural sector of Ukraine in the conditions of a full-scale war are the lack of financial resources for stable economic activity; simplifying production processes, reducing the application of fertilizers and plant protection products, which is the reason for the decrease in the yield of agricultural crops and the deterioration of the qualitative composition of the land; the reduction of animal population; the lack of labour resources; the destruction of the infrastructure of production, processing and storage of products and food products; environmental challenges. All that determines the need to expand the list of instruments for financing the agricultural sector.

The current state of crediting in the agricultural sector is considered. Prospects for the use of a new financial instrument of crediting— agricultural notes — were studied. The key advantages of agrarian notes are: ensuring the reliability of agrarian notes, that foresees various mechanisms for collecting obligations under agrarian notes; significant simplification and cheaper procedure for issuing an agrarian note, comparing with an agrarian receipt, as well as relative ease of circulation and termination of an agrarian note; the introduction to the list of entities that can issue agricultural notes agricultural cooperatives; the expansion of types of liens by agricultural notes; an agrarian note as a non-issued security is an independent subject of circulation at the capital markets, according to the degree of its liquidity.

Ключові слова: кредитування, аграрний сектор, сільське господарство, сталий розвиток, аграрні розписки, аграрні ноти, фінансові інструменти.

Keywords: crediting, agricultural sector, agriculture, sustainable development, agricultural receipts, agricultural notes, financial instruments.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Аграрний сектор економіки тривалий час доводив свою спроможність не лише повною мірою забезпечувати населення країни харчовими продуктами, а й формувати активну позицію України на міжнародних ринках агропродовольчих товарів. Завдяки традиційно потужному продовольчому експорту Україна є одним з гарантів продовольчої безпеки у світі. До повномасштабної війни за обсягами експорту Україна входила до п'ятірки найбільших експортерів зернових у світі. Україна постачала 10 % світового експорту пшениці, понад 14 % кукурудзи і понад 47 % соняшникової олії [1].

Війна в Україні призвела до погіршення продовольчої безпеки, спричинене, зокрема, порушеними логістичними ланцюгами, зруйнованою інфраструктурою, знищеними господарствами та виробництвами, зменшенням кількості виробленого продовольства на працюючих підприємствах. На червень 2023 р. сума прямих збитків, завданих агропромисловому комплексу України, склала 8,7 млрд дол. США, а непрямі втрати оцінюються в 40,3 млрд дол. США [2].

За оцінками ФАО, збитки сільських домогосподарств в Україні становили 2,25 млрд дол. США, у т.ч. 1,26 млрд дол. США. Крім того, 25 % с.г. домогосподарств зупинили або зменшили обсяги виробництва продукції через війну, у прифронтових областях — 38 % [3].

Однак, слід звернути увагу, що навіть у таких умовах український аграрний сектор продемонстрував високу стійкість та адаптивність до ризиків воєнного часу. В умовах війни наша країна залишається ключовим постачальником на світових ринках зерна та соняшникової олії, з часткою понад 10 % міжнародної торгівлі. Зокрема, у 2023 р. експортовано 16,1 млн т пшениці до 65 країн, 26,2 млн т кукурудзи до 80 країн і 5,7 млн т соняшникової олії до 130 країн світу [4].

Поряд з вищезазначеним, основними викликами та обмеженнями для аграрного сектора України в умовах повномасштабної війни є: дефіцит фінансових ресурсів для стабільного ведення господарської діяльності сільськогосподарських виробників; спрощення процесів с.г. виробництва, зменшення внесення добрив та засобів захисту рослин, що негативно впливає на врожайність сільськогосподарських культур та якісний склад земель; скорочення поголів'я тварин, зокрема в м'ясо-молочній галузі; нестача трудових ресурсів у с.г. виробництві; руйнування інфраструктури виробництва, перероблення та зберігання с.г. продукції та харчових продуктів; екологічні виклики.

В таких умовах Україна має розширювати перелік інструментів для фінансування аграрного сектору.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Дослідженням стану і перспектив розвитку кредитних відносин у сільському господарстві присвячені праці таких вчених як: Лупенко Ю.О., Андрос С.В., Дем'яненко М.Я., Саблук П.Т., Герасимчук В.Г. та інші [8—10]. Враховуючи їх науковий здобуток, який безперечно сприяє ефективному управлінню фінансово-кредитними ресурсами аграрного сектору, необхідно зазначити, що постійна зміна умов господарювання, яка зумовлена у першу чергу повномасштабною війною, ставить нові виклики перед суб'єктами кредитних відносин. Зазначене вище вимагає подальших досліджень і наукових пошуків у цьому напрямі.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування перспектив застосування окремих фінансових інструментів кредитування сільського господарства для забезпечення сталого розвитку економіки України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Український кредитний ринок характеризується інституційною нерозвиненістю, обмеженим набором фінансових продуктів, а також інструментів, що використовуються, відсутністю результативних законодавчих механізмів, що гарантують реалізацію майнових інте-

ресів учасників кредитної угоди. Орієнтація банків працювати з фінансовими інструментами на шкоду кредитуванню сільськогосподарського виробництва призводить до скорочення обсягів кредитування сфери аграрного виробництва [10].

На сьогодні діє програма пільгового кредитування "5-7-9", яка була започаткована у перші місяці війни. Програма спрощує доступ мікро— та малого бізнесу до банківського кредитування, зокрема, вона передбачає можливість отримати кредит у розмірі до 90 млн грн під 5-9% річних, залежно від категорії кредиту та суб'єкта підприємництва. Станом на кінець травня 2024 р. цією програмою скористалися понад 14,5 тис. агровиробників майже в усіх регіонах України.

Загалом кредитів видано на суму понад 67 млрд. грн. А в 2023 році на реалізацію програми завдяки співпраці зі Світовим банком в рамках "Екстреного проєкту надання інклюзивної підтримки для відновлення сільськогосподарства України (ARISE)" було додатково залучено 500 млн доларів. Крім того, розпочав роботу Фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві, який надає гарантії під кредитування малих та середніх агровиробників з земельним фондом до 500 га, зокрема, він гарантує до 50% непогашення суми по боргу.

З початку 2024 року 7 630 агрогопосподарств отримали майже 51 млрд гривень банківських кредитів на розвиток, у т.ч. за державною програмою "Доступні кредити 5-7-9" — 4 521 господарство отримало 21,3 млрд гривень.

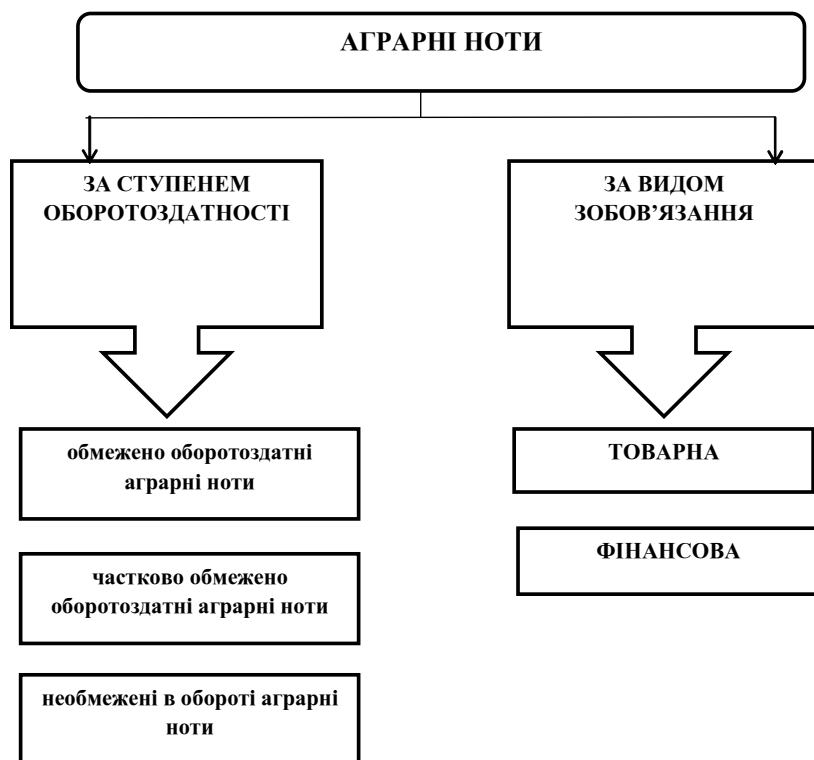
Найбільший обсяг кредитів за різними програмами отримали аграрії таких областей: Київська — 14 млрд грн виділено для 715 підприємств; Кіровоградська — 3,1 млрд грн для 928; Дніпропетровська — 3,1 млрд грн для 563; Львівська — 3 млрд грн — для 465; Тернопільська — 2,9 млрд грн для 291; Вінницька — 2,9 млрд грн — для 727; Полтавська — 2,7 млрд грн для 429; Одеська — 2,6 млрд грн для 628 [5].

Необхідно наголосити на необхідності постійного перегляду діючих програм кредитування аграрного сектору з метою їх актуалізації та адаптації до умов сьогодення, викликів часу та забезпечення доступності кредитування для більш широкого кола суб'єктів підприємництва.

У цьому контексті необхідно розглянути нещодавно прийнятий Закон України "Про аграрні ноти" від 22.02.2024 р. № 3586-IX (далі — Закон № 3586-IX) [6], який запроваджує новий фінансовий інструмент для кредитування сільськогосподарського виробництва — аграрні ноти, за умови, що Закон набере чинності з 1 січня 2025 року.

Закон не поширюється на відносини, що регулюються Законом "Про аграрні розписки" [7], отже аграрні розписки продовжать використовуватись паралельно. Аграрні розписки було введено у 2013 році і від початку впровадження цього фінансового інструменту було оформлено 7712 аграрних розписок на загальну суму 46,1 млрд грн. Необхідно зазначити, що саме досвід використання аграрних розписок ліг в основу запровадження аграрних нот.

За умов набуття чинності Закону № 3586-IX, нормативне регулювання обігу аграрних нот в Україні буде

Рис. 1. Класифікація аграрних нот відповідно до Закону України "Про аграрні ноти"

Джерело: складено автором за матеріалами [6].

здійснюватися:

- 1) Конституцією України;
- 2) Цивільним кодексом України;
- 3) Законами України: "Про аграрні ноти", "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки", "Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків", "Про депозитарну систему України", а також іншими законами України, що регулюють правовідносини у сфері сільськогосподарського виробництва та функціонування ринків сільськогосподарської продукції, ринків капіталу та організованих товарних ринків, а також інших фінансових та кредитних ринків [6].

Відповідно до ст. 5 Закону № 3586-IX, аграрна нота — це неемісійний цінний папір, що посвідчує безумовне зобов'язання боржника, забезпечене заставою, здійснити поставку сільськогосподарської продукції або сплатити грошові кошти кредитору відповідно до умов, визначених таким цінним папером [6]. На рис. 1 зображено види аграрних нот.

Розглянемо більш детально вищезазначені види аграрних нот. Зокрема, за ступенем оборотоздатності, яка визначається під час видачі аграрної ноти, вони поділяються на:

1) обмежено оборотоздатні — це аграрні ноти, обіг яких обмежений та які не підлягають передачі, крім правонаступництва, спадкування або згідно з актом публічно-правового характеру, зокрема у разі націоналізації, реквізиції, конфіскації;

2) частково обмежено оборотоздатні — це аграрні ноти, обіг яких частково обмежений, торгівля якими на організованих ринках капіталу обмежена, та з солідарною відповідальністю кредиторів, які передбачили свою відповідальність при передачі аграрної ноти, зазначив-

ши, що передають аграрну ноту з поручкою;

3) необмежені в обороті — аграрні ноти, які перебувають у вільному обігу, без обмеження торгівлі на організованих ринках капіталу та без солідарної відповідальності кредиторів.

Відображення інформації про ступінь оборотоздатності аграрної ноти в системі депозитарного обліку здійснює у межах своїх компетенцій Центральний депозитарій цінних паперів. А забезпечення дотримання ступеня оборотоздатності аграрної ноти покладається на депозитарну установу.

Щодо другої класифікаційної ознаки, то за видом зобов'язання аграрні ноти поділяються на:

1) товарні аграрні ноти — посвідчують безумовне зобов'язання боржника здійснити поставку сільськогосподарської продукції, вид, якість, кількість, місце та строк поставки якої визначені такою нотою;

2) фінансові аграрні ноти — посвідчують безумовне зобов'язання боржника у визначений термін або протягом встановленого строку сплатити кредитору грошову суму, розмір якої може бути фіксованим або змінним, що може визначатися за формулою, з урахуванням ціни сільськогосподарської продукції визначених виду, кількості та якості, курсу валют, індексів тощо або в інший спосіб, передбачений такою нотою.

Товарні і фінансові аграрні ноти складаються з двох частин — основної та виконавчої. Ключова відмінність між цими видами аграрних нот полягає у наступному.

Предметом товарної аграрної ноти є безумовне зобов'язання боржника здійснити на користь кредитора поставку сільськогосподарської продукції визначених виду, якості та кількості.

Предметом фінансової аграрної ноти є безумовне зобов'язання боржника сплатити кредитору грошові кошти у фіксованій сумі або у сумі, визначеній за формулою розрахунку суми зобов'язання за фінансовою аграрною нотою на дату виконання такого зобов'язання (частини такого зобов'язання).

Виконання боржником зобов'язання за фінансовою аграрною нотою здійснюється грошовими коштами виключно у безготівковій формі.

Необхідно зауважити, що аграрна нота існує в електронній формі у вигляді облікового запису на рахунок в цінних паперах у системі депозитарного обліку цінних паперів з відображенням відомостей про реквізити аграрної ноти та іншої інформації в Реєстрі аграрних нот (ст. 8 Закону № 3586-IX). Реєстр аграрних нот — це інформаційно-комунікаційна система, в якій у порядку, передбаченому Законом № 3586-IX та Положенням про Реєстр аграрних нот, відображається інформація про видачу, зміст і зміну реквізитів, припинення та обтяження аграрних нот, а також про початок примусового виконання зобов'язань за аграрними нотами на підставі спеціальної виписки з Реєстру [6].

Таким чином, введенню в обіг аграрних нот має передувати створення Реєстру аграрних нот. Передбачено надання вільного доступу в Реєстрі до такої інформації про аграрні ноти, зобов'язань за якими не припинено:

- 1) про факт видачі аграрної ноти та про боржника;
- 2) про стан виконання боржником зобов'язань за аграрною нотою, у тому числі про закінчення строку виконання зобов'язання або строків виконання частин зобов'язання;
- 3) про опис предмета застави за аграрною нотою;
- 4) про ступінь оборотоздатності аграрної ноти відповідно до ч. 2 ст. 5 Закону № 3586-IX.

Право видавати аграрні ноти мають особи, яким належить право власності на земельну ділянку сільськогосподарського призначення або право користування такою земельною ділянкою для виробництва сільськогосподарської продукції.

Особи, які спільно видали аграрну ноту (співвласники земельної ділянки або двоє і більше осіб, яким належить спільне право користування земельною ділянкою), несуть солідарну відповідальність за невиконання зобов'язань за нею (ч. 3 ст. 9 Закону № 3586-IX.).

Необхідно звернути увагу на особливості видачі аграрних нот сільськогосподарськими кооперативами, які не мають у власності або користуванні земельної ділянки сільськогосподарського призначення. У такому випадку дозволено видавати аграрні ноти, якщо хоча б один член кооперативу має у власності земельну ділянку сільськогосподарського призначення або право користування такою земельною ділянкою. У такому разі він має надати згоду на видачу аграрної ноти через електронний кабінет у Реєстрі з накладенням електронного підпису. Він разом із сільськогосподарським кооперативом несе солідарну відповідальність за зобов'язаннями за такою аграрною нотою (ч. 4 ст. 9 Закону № 3586-IX).

У цілому ж Законом № 3586-IX встановлено такий порядок видачі аграрних нот (рис. 2).

Відповідно до ст. 9 Закону № 3586-IX з моменту видачі аграрної ноти до припинення зобов'язань за нею боржник втрачає право розпоряджатися речовими правами на земельну ділянку, зазначену в реквізитах такої аграрної ноти, без дозволу кредитора, зокрема, боржник не має права здійснювати:

- відчуження земельної ділянки;
- відчуження права оренди, іншого права користування земельною ділянкою;
- передання ділянки в суборенду;
- розірвання договору, внесення змін до договору або відмову від договору, на підставі якого у нього виникло право оренди або інше право користування земельною ділянкою.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

На нашу думку, впровадження аграрних нот сприятиме залученню додаткових джерел фінансування сільськогосподарського виробництва, збільшить коло

Порядок видачі аграрних нот

Укладання договору із Центральним депозитарієм про введення неемісійного цінного папера до системи депозитарного обліку

Депонування в Центральному депозитарії цінних паперів документа про введення неемісійного цінного папера до системи депозитарного обліку

Заповнення реквізитів у Реєстрі аграрних нот відповідно до ст. 6 для товарної аграрної ноти або до ст. 7 для фінансової аграрної ноти

Погодження змісту зазначених реквізитів з особою, яка хоче отримати аграрну ноту у власність, шляхом накладання зазначеними особами електронних підписів

Рис. 2. Порядок видачі аграрних нот відповідно до Закону України "Про аграрні ноти"

Джерело: складено автором за матеріалами [6].

кредиторів, здатних фінансувати агросектор, та оптимізує умови кредитування.

Ключовими перевагами введення аграрних нот, як нового фінансового інструменту кредитування сільськогосподарських виробників, є такі:

— Забезпечення надійності аграрних нот, що передбачає різні механізми стягнення зобов'язання за аграрними нотами.

— Значне спрощення і здешевлення процедури видачі аграрної ноти, порівняно із аграрною розпискою, а також відносна простота обігу та припинення аграрної ноти.

— Введення до переліку суб'єктів, що можуть видавати аграрні ноти, сільськогосподарських кооперативів, частка яких становить у межах 1—2% від загальної кількості сільськогосподарських підприємств за останні 10 років.

— Розширення видів застави за аграрними нотами за рахунок біологічних активів тваринництва, продукції тваринництва та первинної переробки. Таке нововведення може значно збільшити залучення фінансових ресурсів у галузь тваринництва, яка особливо потерпає і потребує підтримки під час війни.

— Аграрна нота як неемісійний цінний папір є самостійним предметом обігу на ринках капіталу, відповідно до ступеню її оборотоздатності.

Література:

1. Загроза продовольчій безпеці світу. Міністерство закордонних справ України. 23.11.2023. URL: <https://mfa.gov.ua/zagroza-prodovolchij-bezpeci-svitu>

2. Звіт про прямі збитки інфраструктури та непрямі втрати економіки від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на червень 2023 року. KSE. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/09/June_Damages_UKR_Report.pdf

3. Ukraine: Impact of the war on agriculture and rural livelihoods in Ukraine. Findings of a nation-wide rural household survey, December 2022. FAO. URL: <https://openknowledge.fao.org/items/7d8bfe35-2335-4439-bbab-61def98b61c1>

4. Утенкова К.О. Кредитування аграрного сектора України в умовах воєнного стану. Світ наукових досліджень. Випуск 31: матеріали Міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет-конференції (м. Тернопіль, Україна, м. Ополь, Польща, 20-21 червня 2024 р.). URL: <https://www.economy-confer.com.ua/full-article/5618/>

5. 21 мільярд гривень отримали 4,5 тисяч агрогосподарств цьогоріч за програмою "Доступні кредити 5-7-9". Міністерство аграрної політики і продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/news/21-miliard-hryven-otrymaly-45-tysiach-ahrospodarstv-tsohorich-za-prohramoiu-dostupni-kredyty-5-7-9>

6. Про аграрні ноти: Закон України від 22.02.2024 р. № 3586-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3586-20#Text>

7. Про аграрні розписки: Закон України від 06.11.2012 р. № 5479-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5479-17#Text>

8. Лупенко Ю.О., Андрос С.В. Банківське кредитування аграрного сектора економіки. Економічний вісник НТУУ "КПІ", 2019. № 16. С. 196—207.

9. Дем'яненко М.Я., Саблук П.Т., Скупий В.М. Державна політика фінансової підтримки розвитку аграрного сектора АПК: монографія. Київ: ННЦ ІАЕ, 2011. 372 с.

10. Андрос С.В., Герасимчук В.Г. Фінансування сільського господарства і роль банків у кредитному забезпеченні аграрного сектора України. Economic journal Odessa polytechnic university. 2023. №5. URL: <https://economics.net.ua/ejopu/2023/No3/5.pdf>

References:

1. Ministry of Foreign Affairs of Ukraine (2023), "Threat to world food security", available at: <https://mfa.gov.ua/zagroza-prodovolchij-bezpeci-svitu> (Accessed 25 June 2024).

2. KSE (2023), "Report on direct damage to infrastructure and indirect losses to the economy from destruction as a result of Russia's military aggression against Ukraine as of June 2023", available at: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/09/June_Damages_UKR_Report.pdf (Accessed 25 June 2024).

3. FAO (2022), "Ukraine: Impact of the war on agriculture and rural livelihoods in Ukraine". Findings of a nation-wide rural household survey, December 2022, available at: <https://openknowledge.fao.org/items/7d8bfe35-2335-4439-bbab-61def98b61c1> (Accessed 25 June 2024).

4. Utenkova, K.O. (2024), "Lending to the agricultural sector of Ukraine under martial law", Svit naukovykh doslidzhen': materialy Mizhnarodnoi mul'tydystrylnarnoi naukovoï internet-konferentsii [The world of scientific research. Proceedings of the International Multidisciplinary Scientific Internet Conference], Ternopil, Ukraine, Opole, Poland, June 20—21, Issue 31, available at: <https://www.economy-confer.com.ua/full-article/5618/>

(Accessed 25 June 2024).

5. Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine (2024), "21 billion hryvnias were received by 4.5 thousand agricultural enterprises this year under the program "Affordable loans 5-7-9", available at: <https://minagro.gov.ua/news/21-miliard-hryven-otrymaly-45-tysiach-ahrospodarstv-tsohorich-za-prohramoiu-dostupni-kredyty-5-7-9> (Accessed 25 June 2024).

6. Verkhovna Rada of Ukraine (2025), The Law of Ukraine "On agrarian notes", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3586-20#Text> (Accessed 25 June 2024).

7. Verkhovna Rada of Ukraine (2025), The Law of Ukraine "On agricultural receipts", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5479-17#Text> (Accessed 25 June 2024).

8. Lupenko, Y.O. and Andros, S.V. (2019), "Bank lending to the agricultural sector of the economy", Ekonomichnyj visnyk NTUU "KPI", vol. 16, pp. 196—207.

9. Demyanenko, M.Ya., Sabluk, P.T. and Skupy, V.M. (2011), Derzhavna polityka finansovoi pidtrymky rozvytku ahrarnoho sektoru APK [State policy of financial support for the development of the agrarian sector of the agricultural sector], NNC IAE, Kyiv, Ukraine.

10. Andros, S.V. and Gerasimchuk, V.G. (2023), "Financing of agriculture and the role of banks in credit provision of the agricultural sector of Ukraine", Economic journal Odessa polytechnic university, vol. 5, available at: <https://economics.net.ua/ejopu/2023/No3/5.pdf> (Accessed 25 June 2024).

Стаття надійшла до редакції 10.07.2024 р.

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

**Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)
Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292**

e-mail: economy_2008@ukr.net

 viber: +38 050 3820663